

(इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णयाचा मराठी भाषेत अनुवाद)

मुंबई उच्च न्यायालयाच्या अधिकारितेतील

दिवाणी अपील अधिकारिता

वाणिज्यिक दावा क्र . 137 /2022

मधील

प्रस्तावाची सूचना क्र . 1823 /2023

मधील

आदेशावरील वाणिज्यिक अपील (स्टॅम्प) क्र. 35389 / 2023

अजय एस. कथुरिया

वय:45 वर्षे, व्यवसाय - धंदा

सॉल्ट क्लोदिंग कंपनीचे मालक.

कार्यालय युनिट क्रमांक . 1

लक्ष्मीनगर दामू नगर, शेवटचा

बस थांबा, अक्रुली रोड, कांदिवली

(पूर्व), मुंबई-400101

....अपीलकर्ता

विरुद्ध

जयेश कुमार अँड कंपनी.

कार्यालय 6, हॅपी हाऊस

गोविंदजी केनी रोड, हिंदमाता, दादर,

मुंबई-400014

....उत्तरवादी

अपीलकर्त्यासाठी वकील एम. के. ज्यूरिस असोसिएट्स यांच्या कडून अनुदेश घेऊन
अधिवक्ता श्री कपिल शाह

न्यायमंच :- न्यायमूर्ती जी. एस. कुलकर्णी आणि

न्यायमूर्ती अद्वैत एम. सेठना,

न्यायनिर्णय राखून ठेवल्याचा दिनांक: - 16 जानेवारी 2025

न्यायनिर्णय घोषित केल्याचा दिनांक :- 19 मार्च 2025

न्यायनिर्णय :- (न्यायमूर्ती अद्वैत एम. सेठना द्वारा): -

1. जिल्हा न्यायाधीश, शहर दिवाणी न्यायालय, मुंबई यांनी वाणिज्यिक दावा क्र. 137/ 2022 मधील प्रस्तावाची सूचना क्र. 1823 /2023 मध्ये 4 सप्टेंबर 2023 रोजी जारी केलेल्या अंतिम निकाल/आदेशाच्या (थोडक्यात "आक्षेपित आदेश") विरोधात हे वाणिज्यिक अपील दाखल केले आहे. यात एक छोटा मुद्दा समाविष्ट आहे हे लक्षात घेता, दाखल करण्याच्या टप्प्यावर अपील अंतिम निकाली काढले जाते. अभिलेखावरून असे दिसते की उत्तरवादीने (वादीने) 16 जानेवारी 2025 रोजीच्या आमच्या आदेशात नमूद केल्याप्रमाणे उपस्थिती दर्शवली नाही.

2. उत्तरवादीने (वादी) ने वाणिज्यिक दावा क्र. 137/ 2022 मध्ये 17 जानेवारी 2022 रोजी मुंबई शहर दिवाणी न्यायालयासमोर पुढील प्रमाणे विनंती केली -

“अ. माननीय न्यायालयाने प्रतिवादींना हुकूमनामा आणि आदेश द्यावे की वादी यांना रु. 11,77,464/- व त्यावरील 8 % वार्षिक किंवा इतर दराप्रमाणे व्याजासह रु. 11,77,464/- असे दाखल करण्याच्या तारखेपासून प्राप्त होण्याच्या तारखेपर्यंत द्यावे.”

3. आक्षेपित आदेशाद्वारे, अपीलकर्त्याचा (उत्तरवादीचा) लेखी निवेदन दाखल करण्याचा अधिकार रद्द करण्यात आला आहे, या आधारावर की पूर्वीच्या ट्रायल कोर्टाने 30 नोव्हेंबर 2022 रोजी लेखी निवेदन नोंदवून दिलेला सशर्त आदेश अपीलकर्त्याला (उत्तरवादी) रु. 1500/-खर्चा बाबत आदेश, ज्याचे पालन झाले नाही.लेखी निवेदन दाखल करण्यास उशीर झाल्यामुळे 4 सप्टेंबर 2023 रोजी 120 दिवसांचा वैधानिक कालावधी संपुष्टात आला होता, त्यामुळे ट्रायल कोर्टाने आक्षेपित आदेशाद्वारे अपीलकर्त्याचे (उत्तरवादी) असे लेखी निवेदन नोंदवण्यासाठी प्रस्तावाची सूचना क्र . 1823 /2023 फेटाळली.

तथ्यात्मक सारणी

संबंधित तथ्ये खाली नमूद केली आहेत:-

4. 7 जानेवारी 2022 रोजी वाणिज्यिक दावा दाखल केल्याने उत्तरवादीला 2 मे 2022 रोजी प्रकरणात समन्सचा आदेश देण्यात आला.अपीलकर्त्याने (उत्तरवादी) 17 ऑगस्ट 2022 रोजी प्रस्तावाची सूचना कर 3232/ 2022 सह त्याचे लेखी निवेदन ट्रायल कोर्टाच्या अभिलेखावर घेण्यासाठी लेखी निवेदन अपीलकर्त्याने (उत्तरवादी) दाखल केले.

5. ट्रायल कोर्टाने 30 नोव्हेंबर 2022 रोजी दिलेल्या आदेशाद्वारे असे म्हटले आहे की दिवाणी प्रक्रिया संहिता, 1908 (थोडक्यात 'सी. पी. सी.') च्या आदेश VIII नियम 1 अंतर्गत आवश्यक असलेल्या अपीलकर्त्याने (उत्तरवादी) समन्स बजावल्याच्या तारखेपासून 120 दिवसांच्या निर्धारित अवधित लेखी निवेदन दाखल केले गेले होते, तथापि, ट्रायल कोर्टाने अपीलकर्त्याला (उत्तरवादी) 1, 500/- रुपये उत्तरवादीला (वादी) ला खर्च देण्यासाठी सशर्त आदेश दिला आणि पैसे जमा केल्यावर लेखी स्वीकारले जाईल .

6. 7 जानेवारी 2023 रोजी उत्तरवादीचा (वादी) खटला ट्रायल कोर्टासमोर सुनावणीसाठी सूचीबद्ध करण्यात आला .तथापि, अपीलकर्ता (उत्तरवादी) उक्त तारखेला हजर झाला नाही. हे लक्षात घेऊन, ट्रायल कोर्टाने निर्देश दिले की खर्च भरण्याच्या सशर्त आदेशाचे देखील अपीलकर्त्याने (उत्तरवादी) पालन केले नसल्यामुळे खटला लेखी निवेदनाशिवाय पुढे जाईल आणि पुढील तारखेला म्हणजे 4 फेब्रुवारी

2023 रोजी पुरावा अभिलेखनवण्यासाठी ठेवण्यात आला.

7. वरीलप्रमाणे, अपीलकर्त्याने (उत्तरवादी) त्याचे लेखी निवेदन नोंदवण्यासाठी एप्रिल 2023 मध्ये प्रस्तावाची सूचना क्रमांक 1823/2023 दाखल केली. ट्रायल कोर्टाने 4 सप्टेंबर 2023 रोजी आक्षेपित आदेशाद्वारे, आक्षेपित आदेशात नोंदवलेल्या कारणांसाठी, असे लेखी निवेदन नोंदवण्यास नकार देऊन, अपीलकर्त्याची (उत्तरवादी) ची प्रस्तावाची सूचना क्र 18232023 फेटाळली.

सादर निवेदन :-

8. वरील पार्श्वभूमीवर, अपीलकर्त्याचे (उत्तरवादी) विद्वान वकील श्री. कपिल शाह 4 सप्टेंबर 2023 रोजी ट्रायल कोर्टाच्या आक्षेपित आदेशाला विरोध केला आणि आक्षेपित आदेश रद्द करण्याची प्रार्थना केली.

9. 30 नोव्हेंबर 2022 रोजी ट्रायल कोर्टाच्या आदेशाचा संदर्भ देत श्री. शाह असे युक्तिवाद करतात की अपीलकर्त्याचे (उत्तरवादी) लेखी निवेदन अपीलकर्त्याने (उत्तरवादी) समन्स बजावल्याच्या तारखेपासून 120 दिवसांच्या कालावधीत असल्याचे न्यायालयाला आढळले. अशा प्रकारे निर्विवाद स्थिती अशी असेल की लेखी निवेदन, अपीलकर्त्याने (उत्तरवादी) वैधानिक कालावधीच्या आत दाखल केले आहे,

जेव्हा ते 17 ऑगस्ट 2022 रोजी अपीलकर्त्याने (उत्तरवादी) लेखी निवेदन नोंदवण्यासाठी प्रस्तावाची सूचना द्वारे ट्रायल कोर्टासमोर सादर केले होते.

10. शाह यांची पुढे 7 जानेवारी 2023 रोजीच्या आदेशाचा संदर्भ दिला.

अपीलकर्ता (उत्तरवादी) उक्त तारखेला उपस्थित नव्हता आणि अपीलकर्त्याने (उत्तरवादी) खर्च भरण्याच्या पूर्व अटींचे पालन केले गेले नाही या वस्तुस्थितीवर वाद घालणार नाही.ते पुन्हा युक्तिवाद करता की अपीलकर्त्याने (उत्तरवादी) सुरुवातीला 17 ऑगस्ट 2022 रोजी आपले लेखी निवेदन सादर केले होते जे 30 नोव्हेंबर 2022 रोजी ट्रायल कोर्टाच्या आदेशात नमूद केल्याप्रमाणे 120 दिवसांच्या कालावधीत होते.त्यातली तरतूद दिलेल्या तथ्यांमध्ये लागू होणार नाही आणि त्यामुळे लेखी निवेदन दाखल करण्याचा त्याचा अधिकार रद्द केला जाणार नाही, असे सांगण्यासाठी ते सी. पी. सी. च्या VIII आदेश च्या नियम 1 च्या तरतुदीवर भर देतात.

11. श्री. शाह, विनंती करतात की जर ट्रायल कोर्टाने संधी दिल्यास अपीलकर्ता (उत्तरवादी) रु 1500/ खर्च कोणताही विलंब न करता उत्तरवादीला (फिर्यादीला) देण्यास इच्छुक आहे, तयार आहे. तथापि, अपीलकर्त्याला (उत्तरवादी) ट्रायल कोर्टाच्या अशा आदेशाचे पालन करण्याची संधी मिळू शकली नाही, जेव्हा अपीलकर्त्याला (उत्तरवादी) त्याच्या विरुद्ध किंवा त्याचे उल्लंघन करण्याचा कोणताही

हेतू नव्हता.

12. लेखी निवेदन नोंदवले गेले नाही तर अपीलकर्त्याला (उत्तरवादीला) गंभीर आणि अपरिमित हानी निर्माण होईल, असे श्री. शाह पुढे युक्तिवाद करतात. गुणवत्तेच्या आधारावर मजबूत खटला असूनही, त्याला संरक्षणहीन केले जाईल. हे लक्षात घेऊन ते विनंती करतात की अपीलकर्त्याला (उत्तरवादीला) 30 नोव्हेंबर 2022 रोजीच्या आदेशाद्वारे ट्रायल कोर्टाने दिलेल्या निर्देशानुसार खर्च भरल्यानंतर त्याचे लेखी निवेदन दाखल करण्याची परवानगी दिली जावी.

विश्लेषण आणि निष्कर्ष

13. तथ्यांचे विवेचन केल्यावर आपण अगदी सुरुवातीलाच नोंद घेऊ शकतो की रिट ऑफ समन्स अपीलकर्त्याला (उत्तरवादी) 2 मे 2022 रोजी प्राप्त झाली. त्यांनी 17 ऑगस्ट 2022 रोजी च्या प्रस्तावाची सूचना क्रमांक 3232/2022 सह त्यांचे लेखी निवेदन ट्रायल कोर्टासमोर सादर केले होते. ट्रायल कोर्टाने 30 नोव्हेंबर 2022 रोजी आपल्या आदेशात स्पष्टपणे निरीक्षण नोंदवले की अपीलकर्ता (उत्तरवादी) असे लेखी निवेदन सी. पी. सी. च्या आदेश VIII नियम 1 च्या तरतुदीनुसार समन्स बजावल्याच्या तारखेपासून 120 दिवसांच्या कालावधीत दाखल केले गेले होते. वाणिज्य न्यायालय कायदा, 2016 च्या कलम 16 अंतर्गत सी. पी. सी. मध्ये दुरुस्ती करून तरतूद सादर करण्यात आली होती, ज्यात असे म्हटले आहे:-

आदेश VIII

[लेखी विधान, सेट-ऑफ आणि काउंटर दावा] उच्च न्यायालय दुरुस्ती-आदेश

8, शीर्षक-[बॉम्बे.- VIII आदेशाच्या सध्याच्या शीर्षकासाठी, खालील गोष्टी

मध्ये बदल :--

शीर्षक:-

"लेखी निवेदन, सेट-ऑफ, काउंटर-क्लेम आणि त्रयस्थ असामी

प्रक्रिया ".- (1-10-1983).

9[1.लेखी निवेदन.-उत्तरवादीने, त्याच्यावर समन्स बजावण्याच्या तारखेपासून

तीसदिवसाच्या आत त्याच्या बचावासाठीचे लेखी निवेदन सादर करावे.

"परंतु, प्रतिवादीने उक्त तीस दिवसांच्या कालावधीत लेखी निवेदन दाखल

करण्यात अयशस्वी झाल्यास, लेखी कारणांसाठी आणि न्यायालयाला योग्य

वाटेल अशा खर्चाच्या भरणाबाबत, न्यायालयाने निर्दिष्ट केलेल्या दुसऱ्या दिवशी

त्याला लेखी निवेदन दाखल करण्याची परवानगी दिली जाईल, परंतु जे समन्स

बजावण्याच्या तारखेपासून एकशे वीस दिवसांपेक्षा जास्त नसावे आणि समन्स

बजावण्याच्या तारखेपासून एकशे वीस दिवसांची मुदत संपल्यानंतर, प्रतिवादीला

लेखी निवेदन दाखल करण्याचा अधिकार गमवावा लागेल आणि न्यायालय लेखी

निवेदन नोंदवून घेऊ देणार नाही. ".-

[2016 चा कायदा 4, कलम 16 आणि एस. एच. (23-10-2015 पासून)].

वाणिज्य न्यायालय कायदा 2016 च्या तरतुदींनुसार दाखल केलेल्या वाणिज्य खटल्याची सुनावणी ट्रायल कोर्ट करत होते.ते लक्षात घेता, त्याचे दूरगामी परिणाम लक्षात घेता, व्यावसायिक बाबींमध्ये अत्यंत महत्त्वपूर्ण असलेल्या त्याच्या तरतुदींचा अर्थ लावण्यासाठी खटल्याच्या न्यायालयाने दक्ष राहायला हवे होते.हे लक्षात घेता, वरील नमूद केल्याप्रमाणे सी. पी. सी. च्या आदेश आठव्या नियम 1 च्या अनिवार्य तरतुदीचे पालन केले गेले होते, असे ट्रायल कोर्टाने विचारात घ्यायला हवे होते, कारण अपीलकर्त्याने (उत्तरवादी) लेखी निवेदन सादर केले होते, जे ट्रायल कोर्टाच्या 30 नोव्हेंबर 2022 च्या आदेशात नमूद केल्याप्रमाणे समन्स बजावण्याच्या तारखेपासून 120 दिवसांच्या कालावधीत होते .दिलेल्या तथ्यांमध्ये ही आवश्यकता योग्यरित्या पूर्ण केली गेल्यामुळे, लेखी निवेदन दाखल करण्याचा अधिकार रद्द करण्याची तरतूद असलेल्या उक्त तरतुदींचा नंतरचा भाग लागू करण्याची कोणतीही संधी नव्हती, जी दिलेल्या तथ्यांमध्ये उद्धवली नाही.

14. आक्षेपित आदेशाचे विवेचन केल्यावर आम्हाला असे आढळले आहे की ट्रायल कोर्टाच्या न्यायाधीशांनी 30 नोव्हेंबर 2022 रोजीच्या पूर्वीच्या आदेशाचा संदर्भ दिला

आहे, ज्यामध्ये न्यायालयाने स्पष्टपणे नोंदवले होते की अपीलकर्त्याचे (उत्तरवादी) लेखी निवेदन सी. पी. सी. च्या आदेश आठव्या नियम 1 अंतर्गत प्रदान केल्याप्रमाणे 120 दिवसांच्या आत सादर केले गेले होते. परंतु, अपीलकर्त्याने (उत्तरवादीने) सशर्त खर्च म्हणून रु. 1500/- दिला नव्हता. परिणामी 30 नोव्हेंबर 2022 चा उक्त आदेश रद्द झाला आणि अपीलकर्त्याचा (उत्तरवादीचा) लेखी निवेदन दाखल करण्याचा त्याचा अधिकार रद्द झाला. अशा कारणास्तव प्रस्तावाची सूचना क्र. 1823/2023 अपीलकर्त्याचे (उत्तरवादीचे) लेखी निवेदन नोंदवण्यासाठी नाकारले, ज्यावर आता या अपीलमध्ये अपीलकर्त्याने (उत्तरवादी) ने आवाहन दिले आहे. आम्ही खाली नमूद केल्याप्रमाणे एकापेक्षा जास्त कारणांमुळे 4 सप्टेंबर 2023 च्या आक्षेपित आदेशातील निष्कर्षाशी सहमत होऊ शकत नाही.

15. आक्षेपित आदेशात ट्रायलने कोर्ट 30 नोव्हेंबर 2022 रोजीच्या आदेशाचा संदर्भ दिला, ज्यामध्ये अपीलकर्त्याने 120 दिवसांच्या वैधानिक कालमर्यादित लेखी निवेदन सादर केल्याची वस्तुस्थिती स्पष्टपणे नोंदवली गेली होती. आदेशानुसार खर्चाची सशर्त प्रदान लेखी निवेदन दाखल करण्याचे पालन न करणे समाविष्ट करते, या चुकीच्या आधारावर ट्रायल कोर्ट पुढे गेले. तथापि, अपीलकर्त्याने (उत्तरवादी) लेखी निवेदन वेळेवर सादर केले असले तरी, आक्षेपित आदेशाने अशा महत्त्वाच्या पैलूकडे स्पष्टपणे दुर्लक्ष केले, ज्यामुळे तो कमकुवत आणि कायदेशीररित्या टिकाव धरण्यायोग्य राहिला

नाही.

16. जेव्हा लेखी निवेदन वेळेवर सादर केले जाते तेव्हा अशी स्थितिविशेष उद्भवू शकत नाही की केवळ खर्च न भरल्यास, असे गृहित धरले जाऊ शकते की लेखी निवेदन आदेश VIII नियम 1 अंतर्गत प्रदान केल्याप्रमाणे 120 दिवसांच्या वैधानिक कालावधीत दाखल केले गेले नाही. दिलेल्या कालमर्यादित लेखी निवेदन दाखल न करण्याला अशा खर्चाची भरपाई न करण्याचे कारण देत, आक्षेपित आदेशात ट्रायल कोर्टाने एक मूलभूत चूक केली आहे, जी नोंदवलेल्या तथ्यांच्या विरुद्ध आहे. कोणत्याही परिस्थितीत, अपीलकर्त्याकडून (उत्तरवादी) अशी किंमत वसूल करण्यासाठी पुढील अटी लादण्यात कोणतीही बंधने नव्हती.

17. 30 नोव्हेंबर 2022 रोजीच्या आदेशात ट्रायल कोर्टाने नमूद केल्याप्रमाणे 120 दिवसांच्या वैधानिक कालमर्यादित लेखी निवेदन सादर केले गेले, अशा स्थितिविशेष, खर्च न भरल्यास कायद्याच्या तरतुदीनुसार पक्षाच्या मूलभूत अधिकारांचा रद्द होईल, अशी परिस्थिती चालवून घेऊ शकत नाही.

18. असाधारण तथ्ये आणि परिस्थितींमध्ये अपीलकर्त्याचा (उत्तरवादी) बचाव केवळ त्याने 1,500/- रुपयांची सशर्त किंमत दिली नाही या कारणास्तव काढून घेणे अनावश्यक कठोर आणि अन्यायकारक ठरेल. जरी असे लेखी निवेदन वेळेत सादर केले गेले असले तरी. अपीलकर्त्याचे (उत्तरवादी) लेखी निवेदन स्वीकार न केल्याने

आणि ते नोंद न घेता पुढे जाण्याच्या परिणामांमुळे गंभीर आणि अपरिमित हानी होईल, जो आरोपपत्रातील आदेशातील ट्रायल कोर्टाचा दृष्टिकोन स्वीकारला गेल्यास संरक्षणहीन होईल.त्यामुळे शाह यांनी आमच्यासमोर मांडलेल्या निवेदनांशी आम्ही सहमत आहोत.वास्तविक परिस्थितीत आपण विवेकपूर्ण दृष्टिकोन बाळगू शकत नाही आणि अपीलकर्त्याचे (उत्तरवादी) लेखी विधान नोंदवून न घेता त्याचे मार्ग बंद करू शकत नाही.आम्ही ट्रायल कोर्टाने त्याच्या आक्षेपित आदेशाद्वारे घेतलेल्या दृष्टिकोनाशी सहमत नाही ज्याचा परिणाम केवळ न्यायाचा उपहास होईल जोपर्यंत अपीलकर्ता (उत्तरवादी) दिलेल्या तथ्यांमध्ये आणि परिस्थितीत संबंधित आहे.

19. वरील कारणांमुळे 4 सप्टेंबर 2023 रोजीचा ट्रायल कोर्टाचा विवादित आदेश कायम ठेवला जाऊ शकत नाही.त्यानुसार तो रद्द केला जातो.

20. हा आदेश ट्रायल कोर्टाच्या नोंदणीसाठी उपलब्ध केल्याच्या तारखेपासून दोन आठवड्यांच्या आत अपीलकर्त्याचे (उत्तरवादीचे) लेखी निवेदन अभिलेखावर घेण्याचे निर्देश ट्रायल कोर्टाला देण्यात आले आहेत. या आदेशानुसार, अपीलकर्ता (प्रतिवादी) यांना १५०० रुपये खर्च आणि १५०० रुपये अतिरिक्त खर्च जमा करावा लागेल ही पूर्वअट आहे.

21. वरील अटींमध्ये अपील अनुमत. खर्चाबाबत कोणताही आदेश नाही.

[न्यायमूर्ती अद्वैत एम. सेठना] [न्यायमूर्ती जी. एस. कुलकर्णी]

अस्वीकरण

या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याच्या/ तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरीता वापर करता येणार नाही तसेच इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणी करता वैध मानला जाईल.